

КЛАСИФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ ВІДНЕСЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ ДО МАЛИХ СЕРЕДНІХ ТА ВЕЛИКИХ

Проблеми розподілу підприємств за розміром давно стали темою дискусії і аналізу. В економічній літературі не має єдиної думки щодо критеріїв віднесення підприємств до малих, середніх та великих. Формування й розвиток ринкових відносин передбачають вільне, рівноправне, співіснування і розвиток різних форм власності та створення різних видів підприємств. Якщо розглядати економіку з погляду структури господарчих суб'єктів, то можна виділити насамперед три категорії підприємств, які відповідно до загальноприйнятої термінології визначаються, як великі, середні і малі підприємства, залежно від певних класифікаційних ознак (критеріїв) щодо їхніх розмірів. Крім них в економіці може функціонувати досить велика кількість індивідуальних підприємств без створення юридичної особи, або фізичних осіб, які зареєстровані у встановленому законом порядку як суб'єкти підприємницької діяльності.

Слід зазначити, що в різних країнах для вирішення проблеми розподілу підприємств за розміром використовуються різні критерії. Підприємства можуть бути класифіковані за розміром за різними ознаками. У багатьох країнах для характеристики МСП використовують обсяг основних фондів, розмір прибутку, обсяг річного обороту капіталу, долю в капіталі інших підприємств та інші критерії. Виявлено, що сектор МСП характеризується різноманітними типами підприємств, процесів і методів виготовлення продукції. Дослідження показує, що нормативи віднесення підприємств до малих і середніх дуже диференційовані в залежності від галузі економіки й виду діяльності того чи іншого підприємства.

Дійсно, така класифікація необхідна для статистичних спостережень, організації обліку, аудиту, проведення різних наукових досліджень, розробки напрямів розвитку підприємств, розроблення цільових програм їхньої підтримки на регіональному і державному рівні тощо.

Дослідження показує, що найбільш поширеною у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі та практиці основою розподілу підприємств на малі, середні та великі є чисельність працівників. На наш погляд, чисельність працюючих не повною мірою характеризує розмір підприємства, тому що з розвитком техніки, упровадженням нових технологій, підвищенням органічної будівлі капіталу значення даного показника спотворюється.

Справедливе визначення про те, що кількісні критерії віднесення підприємств до малих, середніх та великих можна поділити на витратні, результатні та порівняльні. Витратні критерії відображають обсяг залучених у виробничо-комерційну діяльність економічних ресурсів (чисельність працюючих, балансова вартість активів, розмір капіталу). Результатні критерії відображають результати діяльності підприємства (річний валовий дохід, обсяг виробництва).

Проте через посилення інфляційних процесів стає неможливим об'єктивне визначення вартісних показників без урахування другорядних факторів, що знижує їхню точність. Недоліками кількісних критеріїв є їхня абсолютність, відсутність теоретичної бази, що визначає вибір цих показників і меж їхньої зміни.

Недолік якісних критеріїв – визначений суб'єктивізм, що викликає труднощі їхнього використання на практиці. Однак, суперечності між якісними й кількісними показниками згладжуються саме завдяки їхньому сполученню.

Отже, не існує єдиного визначення МСП через його багатогранні якості, проте для різних випадків можна виділити декілька визначень МСП: для теоретичного визначення МСП, яке характеризує підприємство на соціально-економічному рівні; для статистичних досліджень, за допомогою яких досліджуються підприємства; для оподаткування та державної підтримки, для підтримки іншими недержавними, в тому числі іноземними установами; для кредитування, інвестування банківськими та небанківськими установами.

Сутність МСП найбільш повно розкривається через опис їхніх функцій. Значна увага до МСП, їхні успіхи й поширення в більшості країн світу, на наш погляд, пов'язані зі своєрідністю їхньої ролі. У країнах Заходу МСП відіграють важливу роль, оскільки мають чимало переваг. Отже, на нашу думку, необхідно кількісні критерії віднесення підприємств до малих і середніх доповнити якісними критеріями для врахування характерних особливостей, їхньої ролі та значення в ринковій економіці.